

بررسی نقش گردشگری در توسعه پایدار روستایی با تأکید بر ابعاد اقتصادی، مطالعه موردی: شهرستان فومن

سامره رجب‌نژاد شیخانی^۱، محمدعلی احمدیان^{۲*}، حمید جعفری^۳ و مهدی جهانی^۴
^۱ دانشجوی دکتری رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مشهد، ^۲ و ^۳ دانشیار، گروه جغرافیا، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مشهد و ^۴ استادیار، گروه جغرافیا، دانشگاه آزاد اسلامی مشهد، واحد مشهد

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۵/۲۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۱۲/۲۶

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش گردشگری در توسعه پایدار روستایی با تأکید بر ابعاد اقتصادی، در شهرستان فومن انجام گرفت. تحقیق حاضر به لحاظ هدف از نوع کاربردی و از حیث روش توصیفی و تحلیلی است. جامعه آماری تحقیق عبارت است از کلیه سرپرستان خانوار ۱۲ روستای شهرستان فومن که هدف گردشگری هستند. تعداد خانوار شامل ۲۰۱۹ خانوار و جمعیت ۱۲ روستای هدف مطالعه ۷۲۵۶ نفر بودند. روش نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب با حجم برگزیده شد. با استفاده از فرمول برآورد حجم نمونه کوکران تعداد نمونه آماری ۳۲۴ سرپرست خانوار نفر تعیین شد. ابزار اندازه‌گیری پرسش‌نامه محقق ساخته مشتمل بر ۳۵ سوال و چهار مولفه بود. پایایی پرسش‌نامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۳ به دست آمد. اطلاعات حاصل از پرسش‌نامه‌ها با استفاده از آزمون‌های علامت و فریدمن تحلیل شد. بر اساس نتایج آزمون علامت در فرضیه اصلی مشخص شد که از نظر جامعه محلی بین گردشگری روستایی و توسعه پایدار اقتصادی رابطه معنی‌داری وجود دارد. در فرضیه فرعی ۱ مشخص شد که بین گردشگری و افزایش اشتغال در روستاهای مورد مطالعه رابطه معنی‌داری وجود دارد، همچنین، در فرضیه فرعی ۲ مشخص شد که بین گردشگری و افزایش سطح درآمد روستاییان رابطه معنی‌داری وجود دارد و در فرضیه ۳ مشخص شد که بین گردشگری و افزایش ثروت روستاییان رابطه معنی‌داری وجود دارد. بین تأثیر پیامدهای گردشگری در توسعه پایدار اقتصاد روستایی اولویت وجود دارد. این اولویت‌ها به ترتیب اهمیت عبارت از ۱- درآمدزایی، ۲- اشتغال‌زایی و ۳- پایداری اقتصاد روستا هستند.

واژه‌های کلیدی: اقتصاد روستایی، جامعه آماری، روش نمونه‌گیری، سرپرستان خانوار، گردشگری روستایی

مقدمه

پایدار و پایداری محیط زیست، اجتماع و اقتصاد نواحی روستایی و همچنین ایجاد اشتغال، در نواحی روستایی مطرح شد. این در حالی است که اکنون با گسترش فرایند صنعت گردشگری انبوه و اثرات مخرب آن بر محیط و انسان‌ها در نقاط مختلف جهان باعث شد ناپایداری‌ها و مضرات فراوان آن‌ها در مسیر

با مطرح شدن نظریه توسعه پایدار از دهه ۱۹۷۰ به بعد، توسعه گردشگری نیز به‌عنوان یکی از راهبردهای ممکن و قابل دوام برای توسعه در بسیاری از مناطق دور و روستایی و شاید به‌عنوان یکی از جایگزین‌های مناسب برای پیاده‌سازی الزامات توسعه

راه‌های نجات روستا از فقر، مهاجرت و مشکلات اقتصادی و اجتماعی به‌شمار می‌رود (Mahdavi و Hajilouzi و همکاران، ۲۰۰۸). علاوه بر این، گردشگری به مثابه یک متغیر تأثیرگذار در افزایش زیرساخت‌ها، ارتقاء تبادلات اجتماعی و فرهنگی، جلب سرمایه‌های سرگردان و به جریان انداختن آن در محیط روستا، در راستای نیل به سطحی از توسعه اقتصادی تلقی می‌شود (Corsale و Iorio، ۲۰۱۰). به زعم محققین، شکوفایی گردشگری به‌عنوان یک راهبرد در راستای تزریق ارز، ایجاد اشتغال و حمایت و پشتیبانی از رشد همه جانبه در نواحی روستایی می‌باشد (Wilson و همکاران، ۲۰۰۱). Holland و همکاران (۲۰۰۲) بر این باور هستند که توسعه گردشگری می‌تواند به احیاء و بازسازی مناطق روستایی کمک کند. به عقیده هال گسترش و شکوفایی گردشگری روستایی به ارتقاء کارایی، بازده تولید و افزایش درآمد روستائیان کمک می‌کند (Hall، ۲۰۱۰). متون توسعه نشان می‌دهد، بین توسعه گردشگری در مناطق روستایی شامل تنوع سازی اقتصاد محلی، توسعه و پیشرفت اجتماعی و تکامل و تعالی شخصیت روستائیان با آگاهی از ارزش‌های فرهنگی خود می‌باشد (Sharpley، ۲۰۰۲).

به‌منظور گستره جغرافیایی روستاها در قلمرو سرزمینی و در اختیار داشتن بخش وسیعی از منابع ملی، جامعه روستایی می‌تواند در شکل‌گیری فرصت‌های بسیار زیاد در مناطق روستایی کشور موثر واقع شود. از جمله این فرصت‌ها در بخش گردشگری روستایی است. کمک به ایجاد اشتغال، توسعه کسب و کارهای کوچک، افزایش سرمایه‌گذاری‌های دولتی و خصوصی در روستا، تقویت زیرساخت‌ها، بهره‌گیری از منابع مالی محدود، کسب درآمد برای خانوارهای فاقد درآمد یا کم درآمد، از مهمترین جنبه‌های اقتصادی کارآفرینی اکوتوریستی است (Sajasy Qidari و همکاران، ۲۰۱۷).

یافته‌های Bakirci (۲۰۱۵) نشان داد که توسعه پایدار گردشگری روستایی با چشیدن طعم مواد غذایی محلی، پیک‌نیک در مناطق روستایی و فعالیت‌های متنوعی از جمله جشنواره‌های صنایع دستی خلاق روستایی و ورزش‌های طبیعت‌گردی رونق می‌یابد.

توسعه، پارادایم پایداری به‌عنوان مسئله مهم و ضروری نمود یافته و توجه مجامع جهانی را در طول دو دهه اخیر به خود مشغول کرده است (Schumacher، ۱۹۸۷). بدین ترتیب در کاهش این ناپایداری‌ها با مطرح شدن پارادایم توسعه پایدار، استفاده از فنون و روش‌های علمی اندازه‌گیری و ارزیابی پیشرفت به سوی پایداری در صنعت گردشگری نیز گسترش یافت (Wahab و Pigram، ۲۰۰۵). از این‌رو، سازمان جهانی گردشگری نخستین بار در سال ۱۹۹۸ اصطلاح گردشگری پایدار را طبق معیارهای گزارش براتلند این گونه تعریف کرد که گردشگری پایدار نیازهای گردشگران حاضر و جوامع میزبان را با محافظت و ارتقای فرصت‌های آیندگان برآورده می‌کند (George، ۲۰۰۸).

گردشگری روستایی راه‌کاریست که آثار اقتصادی مهمی داشته، به نوعی می‌تواند به کند شدن روند تخلیه سکونتگاه‌های روستایی و کاهش مهاجرت کمک کند. توسعه گردشگری به‌عنوان راهبردی برای توسعه روستایی نسبتاً تفکر جدیدی است که سیاست‌گذاران محلی در جوامع روستایی به اهمیت این راهبرد پی برده‌اند (Eftekhari و Ghaderi، ۲۰۰۲). علاوه بر این، توسعه صنعت گردشگری در نواحی روستایی به‌عنوان یک استراتژی جدید به‌وسیله جوامع محلی، عوامل سیاسی و برنامه‌ریزان که به‌عنوان عوامل مهم اصلاح مناطق روستایی به‌شمار می‌آید، می‌تواند نقش عمده‌ای در توسعه این نواحی داشته باشد (Moradnezhad و Sharifzadeh، ۲۰۰۲). مضاف بر این، یکی از بزرگ‌ترین منافع صنعت گردشگری در نواحی روستایی ایجاد درآمد و دستمزد برای افراد شاغل در این صنعت است که اغلب آن‌ها را افراد محلی و بومی تشکیل می‌دهند (Sharpley، ۲۰۰۲). به‌علاوه، توسعه گردشگری در نواحی روستایی می‌تواند نقش مهمی در متنوع‌سازی اقتصاد جوامع روستایی داشته، زمینه‌ساز توسعه پایدار روستایی باشد. از طرف دیگر، وسیله‌ای برای تحرک رشد اقتصاد ملی از طریق غلبه بر انگاره‌های توسعه نیافتگی و بهبود استانداردهای زندگی مردم محلی به حساب آید (Bahrami، ۲۰۱۰). همچنین، توسعه گردشگری در مناطق روستایی عنصری اساسی است و یکی از

اساس یافته‌های تحقیق Akbari Samani و همکاران (۲۰۱۳) از مجموع ۴۲ شاخص اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، محیطی-کالبدی و نهادی مورد مطالعه گردشگری پایدار روستایی، هشت شاخص از دیدگاه مردم و ۱۵ شاخص از دیدگاه مسوولان تأیید شدند. نتایج یافته‌های Romiani و همکاران (۲۰۱۴) نشان داد که رابطه مثبتی و معنی‌داری بین ابعاد (اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، زیست محیطی و کالبدی)، وجود داشته است، به طوری که آزمون‌های به کار گرفته شده نشان می‌دهد در مجموع، بیشترین اثرات در ابعاد اقتصادی و کمترین اثرات را در ابعاد زیست محیطی در مناطق روستاهای نمونه به دنبال داشته است. نتایج تحقیق Azadi (۲۰۱۲) نشان داد: ۱- گردشگری باعث توسعه اجتماعی منطقه مورد مطالعه از دیدگاه روستاییان شده است. ۲- گردشگری باعث توسعه اقتصادی منطقه مورد مطالعه از دیدگاه روستاییان نشده است. ۳- گردشگری باعث ایجاد فرصت‌های شغلی در منطقه مورد مطالعه از دیدگاه روستاییان نشده است. ۴- گردشگری باعث توسعه زیست محیطی منطقه مورد مطالعه از دیدگاه روستاییان شده است. یافته‌های تحقیق Amini (۲۰۱۳) حاکی از آن است که تمامی عوامل اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، رفاهی و زیست محیطی تأثیر معنی‌داری بر افزایش اشتغال از طریق توسعه توریسم در منطقه را دارد، ولی عوامل فرهنگی با توجه ویژه به غذاهای محلی و گویش مردم منطقه تأثیر بیشتری را در توسعه گردشگری در روستا دارد.

گردشگری روستایی با ایجاد فرصتی راهبردی سبب تنوع اقتصاد جوامع محلی، ایجاد فرصت‌های شغلی، افزایش سطح رفاه و افزایش درآمد در روستاها شده و باعث ثبات و استقرار جمعیت در روستاها و جلوگیری از مهاجرت‌های بی‌رویه، حفظ تعادل اکولوژیکی منابع طبیعی و حفظ ویژگی‌های فرهنگی روستا می‌شود. برای بهره‌مندی نواحی روستایی ایران از منابع و پتانسیل‌های طبیعی و افول بخش کشاورزی در اقتصاد روستایی که افزایش مهاجرت‌های روستایی و کاهش انگیزه‌های ماندگاری در روستا را به همراه دارد، می‌بایست در قالب چشم‌اندازی جامع و در رویکردی راهبردی، به برنامه‌ریزی فرایند توسعه

یافته‌های Iaffaldano (۲۰۱۵) نیز نشان دهنده ویژگی‌های اساسی شبکه‌های مرتبط با گردشگری روستایی و رسمیت شناختن یک مدل کسب و کار نوآورانه در جهت افزایش رقابت در بخش‌های گردشگری، کشاورزی، صنایع غذایی و صنایع دستی بود. Lanfranchi و همکاران (۲۰۱۵) نیز به روش‌های گردشگری پایدار و مسئول و تحلیل برخی از اثرات اقتصادی گردشگری روستایی می‌پردازند. مطالعاتی که در ایران در خصوص نقش گردشگری پایدار روستایی بر توسعه اقتصادی مناطق روستایی صورت گرفته، نتایج مختلفی به بار آورده است. Sharifzadeh و Moradnezhad (۲۰۰۲) با بررسی گردشگری روستایی به ابعاد پایداری آن پرداخته، بر نقش گردشگری در توسعه پایدار اقتصادی و اجتماعی نواحی روستایی تأکید می‌کنند که می‌توان با توسعه منابع انسانی و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید با سیاست‌گذاری و سرمایه‌گذاری مطلوب به اهداف و دستاوردهای مذکور برای گردشگری روستایی در رویه‌ای پایدار نائل آمد. نتایج پژوهش Rostami (۲۰۰۹) مشخص کرد که بین متغیر گردشگری و چهار شاخص اقتصادی مورد نظر همبستگی مستقیم وجود دارد. نتایج و یافته‌های تحقیق Abuzari و همکاران (۲۰۱۲)، بر ارائه الگویی در توسعه گردشگری پایدار روستایی، در راستای اصلاح الگوی مصرف در صنعت گردشگری روستایی، در به‌کارگیری بهینه و کارآمد منابع و جاذبه‌های موجود مناطق روستایی حال حاضر ایران اشاره دارد. نتایج پرسش از شاغلین بخش گردشگری، مسئولین روستایی منطقه و بازدیدکنندگان در تحقیق Ghaderi (۲۰۱۱) بیانگر اثرات مثبت اقتصادی از قبیل افزایش درآمد، بهبود کیفیت زندگی، افزایش نرخ اشتغال، اثرات مثبت اجتماعی، مانند افزایش آگاهی‌ها و بالا رفتن سطح فرهنگ عمومی بود. اما این فعالیت، در عین حال اثرات اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی منفی نیز در منطقه در پی داشته است، مواردی مانند افزایش قیمت زمین، تورم و گرانی، کاهش فعالیت‌های کشاورزی، تبدیل زمین‌های زراعی به ویلا، آلودگی آب، افزایش تخلفات و جرایم اجتماعی، نزاع و درگیری و افزایش استفاده از مشروبات الکلی و مواد مخدر. بر

برای توسعه گردشگری دارد، اما با وجود قابلیت‌های فراوان روستاهای این شهرستان با مهاجرت‌های بی‌رویه‌ای مواجه بوده، نیروی کار جوان شهرستان به رشت و تهران مهاجرت کرده‌اند. فصلی بودن فعالیت کشاورزی نیز مزید بر علت شده است. با توجه به این مهم توجه به قابلیت‌های گردشگری روستایی و برنامه‌ریزی در این زمینه ضروری بوده، منجر به ایجاد اشتغال و درآمد در جهت توسعه پایدار روستایی خواهد شد. در حال حاضر روستاهای شهرستان فومن با مسائل و مشکلات عمده اقتصادی، اجتماعی و محیطی در روند توسعه گردشگری خود مواجه‌اند که نمودهای عینی آن‌را می‌توان در تخریب زمین و از بین رفتن میراث تاریخی و فرهنگی روستاها، آلودگی و تهنی‌سازی منابع و جاذبه‌های گردشگری، نبود امنیت، مهاجرت و تخلیه بسیاری از روستاهای استان گیلان مشاهده کرد که باعث شکل‌گیری وضعیت نامطلوب و نسبتاً ناپایدار کنونی شده است.

اهداف اصلی پژوهش حاضر عبارت از ۱- معرفی و شناخت ویژگی‌های جغرافیایی منطقه مورد مطالعه، ۲- بررسی نقش گردشگری در اقتصاد روستاهای مورد مطالعه، شناسایی مسائل و مشکلات مربوط به گردشگری روستایی منطقه، ۳- ارائه راهکارهای مناسب در جهت رفع مسائل بالا و ۴- کمک به پایداری اقتصادی روستاها و نگهداشت بیشتر جمعیت در منطقه هستند. این تحقیق با هدف کلی تبیین مزیت‌های اقتصادی گردشگری روستایی و نقش گردشگری در توسعه پایدار اقتصادی در نواحی روستایی شهرستان فومن، از دیدگاه جامعه روستایی میزبان و گردشگران و سنجش سهم روستاییان در توسعه پایدار از بعد اقتصادی به مرحله طراحی و اجرا درآمد. پژوهش حاضر در پی برخورد با مسائل و چالش‌های مذکور و در صدد پاسخگویی به پرسش‌های بنیادین مطرح شده در زمینه پیوند عوامل اقتصادی مرتبط با پایداری توسعه گردشگری روستایی، در روستاهای تاریخی فرهنگی کشور شکل گرفته است. بدین ترتیب فرضیه اصلی تحقیق عبارت است از این‌که از نظر جامعه محلی بین گردشگری روستایی و توسعه پایدار اقتصادی رابطه معنی‌داری وجود دارد و در عین حال فرضیه‌های فرعی تحقیق نیز برای

گردشگری روستایی در ایران پرداخته شود. در رویکردهای راهبردی به گردشگری روستایی، با شناسایی نقاط قوت و ضعف تلاش می‌شود تا از دل تهدیدهای موجود، فرصت‌هایی برای بهبود ساختار اقتصادی روستا فراهم آید که توسعه پایدار روستایی را نیز باعث می‌شود.

طی چند دهه اخیر، با وجود به‌کارگیری راهبردهای متفاوت در سطح مناطق توریستی روستای کشور، به دلیل عدم ارزیابی یکپارچه علمی، تا کنون دورنمای روشنی از نتایج و اجرای راهبردهای متفاوت به لحاظ مثبت و منفی حاصل نشده است که این مهم صدمات جبران‌ناپذیری بر پیکره گردشگری روستایی کشور تحمیل کرده است. لذا تحقیق حاضر به‌عنوان رهیافت و ابزاری نوین در صدد بهبود و تدوین ساختار انتظام یافته‌ای از فرایند تبیین و ارزیابی پایداری توسعه گردشگری روستایی با تأکید بر ابعاد اقتصادی در جوامع روستایی است. مطالعاتی در مورد گردشگری پایدار روستایی به‌وسیله دانشمندان صورت گرفته است. زمان آن رسیده است تا در رهیافت‌های برنامه‌ریزی و توسعه پایدار روستایی بازاندیشی شود. همچنین، منطبق با فرایندهای توسعه علمی و اجرایی جهانی و منطقه‌ای و ملی، ساختارهای کالبدی روستایی از منظرهای جدید مد نظر قرار گیرد. با این نگاه، گردشگری روستایی از جمله جدیدترین قابلیت‌های روستایی است که توجه اساسی به آن ضرورت یافته است. تنوع خدمات گردشگری در کنار تأمین نیازهای گردشگران با در نظر گرفتن شرایط مردم محلی و بسترهای زیست محیطی زمینه‌های ایجاد رهیافت‌های جدید در گردشگری با عنوان توسعه پایدار گردشگری شده که اساس آن هم توجه هم‌زمان به ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی توسعه گردشگری و توسعه پایدار است که در مقابل گردشگری انبوه است (Sajasy Qidari و همکاران، ۲۰۱۶).

محدوده مورد مطالعه این پژوهش، نواحی روستایی شهرستان فومن است. شهرستان فومن با قرار گرفتن در شمال غربی کوه‌های تالش و به دلیل نزدیکی به مرکز استان و نیز داشتن جاذبه‌های متعدد طبیعی، تاریخی و فرهنگی قابلیت‌های بسیار بالایی

شیوه میدانی جمع‌آوری شده است. محقق در این تحقیق به "بررسی نقش گردشگری در توسعه پایدار اقتصادی در توسعه پایدار روستایی، با تأکید بر ابعاد اقتصادی، مطالعه موردی شهرستان فومن" می‌پردازد. جامعه آماری به مجموعه کاملی از افراد یا اشیاء یا اجزاء که دست‌کم در یک صفت مورد علاقه مشترک باشند، گفته می‌شود. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل ۱۲ روستا با جمعیت بیشتر از ۱۰۰ نفر شهرستان فومن بوده که مجموعاً دارای ۲۰۱۹ خانوار می‌باشند.

دستیابی به نتایج غنی‌تر به شرح زیر مد نظر قرار گرفت: ۱- بین گردشگری و افزایش اشتغال در روستاهای مورد مطالعه رابطه معنی‌داری وجود دارد، ۲- بین گردشگری و افزایش سطح درآمد روستاییان رابطه معناداری وجود دارد و ۳- بین گردشگری و افزایش ثروت روستاییان رابطه معنی‌داری وجود دارد.

مواد و روش‌ها

با توجه به سوال و فرضیه‌ها، تحقیق حاضر به لحاظ هدف، از نوع کاربردی و از حیث روش، توصیفی و تحلیلی است که اطلاعات آن از طریق پرسش‌نامه و

جدول ۱- جامعه و نمونه تحقیق

ردیف	نام روستا	تعداد خانوار	جمعیت
۱	تیمورکوه	۶۰	۱۹۲
۲	گشت گوراب	۹۶	۳۰۴
۳	پلنگ دره	۸۶	۲۸۰
۴	گشت رودان	۲۳۲	۷۲۷
۵	قلعه کل	۱۵۵	۵۲۶
۶	کمره	۲۰۳	۵۸۷
۷	امام‌زاده تقی	۱۰۸	۳۵۶
۸	زیده بالا	۲۵۴	۸۹۵
۹	کلروم	۲۴۴	۸۰۵
۱۰	قلعه رودخان	۱۹۹	۶۱۰
۱۱	سیاهرود	۱۸۱	۵۷۱
۱۲	فوشه	۲۰۱	۶۸۳
-	کل	۲۰۱۹	۷۲۵۶

به‌منظور گردآوری اطلاعات از روش‌های اسنادی و کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است. اطلاعات و داده‌های فضایی و توصیفی روستاها با مراجعه مستقیم به مراکز آماری و استفاده از آمارنامه‌های شهرستانی و آمایش سرزمین استانی، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (کمیته راهبردی گردشگری روستایی و عشایری و پژوهشکده گردشگری)، سازمان دهیاری‌ها و شهرداری‌های کشور، جهاد کشاورزی، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، اطلاعات جامعی برای انجام تحقیق تهیه شد و سپس از طریق مطالعات میدانی اطلاعات مربوط به متغیرهای تحقیق حاضر تکمیل شد.

در حجم نمونه انتخابی از سرپرست خانوارها (مردم محلی) روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای و حجم نمونه انتخابی از مسئولان محلی به روش نمونه‌گیری در دسترس، انجام شد. در این پژوهش با توجه به روش (فرمول کوکران)، از مجموع ۲۰۱۹ خانوار ۳۲۴ سرپرست خانوار به‌عنوان نمونه انتخاب شد و به شرح جدول زیر پرسش‌نامه‌ها برای تکمیل در سطح روستاهای نمونه، توزیع و جمع‌آوری شد.

در این تحقیق، "نقش گردشگری روستایی" متغیر مستقل و "پایداری اقتصاد روستا" متغیر وابسته بوده است و ابعاد آن به شرح زیر است. ۱- اشتغال‌زایی، ۲- درآمدزایی و ۳- افزایش ثروت. در این پژوهش،

جدول ۲- توزیع فضایی پرسش‌نامه‌ها در سطح روستاهای نمونه

ردیف	نام روستا	تعداد خانوار	پرسش‌نامه مورد نیاز
۱	تیمورکوه	۶۰	۱۰
۲	گشت گوراب	۹۶	۱۵
۳	پلنگ دره	۸۶	۱۴
۴	گشت رودان	۲۳۲	۳۷
۵	قلعه کل	۱۵۵	۲۵
۶	کمره	۲۰۳	۳۳
۷	امامزاده تقی	۱۰۸	۱۷
۸	زیده بالا	۲۵۴	۴۱
۹	کلروم	۲۴۴	۳۹
۱۰	قلعه رودخان	۱۹۹	۳۲
۱۱	سیاهرود	۱۸۱	۲۹
۱۲	فوشه	۲۰۱	۳۲
-	کل	۲۰۱۹	۳۲۴

ب) **سوالات تخصصی (تحلیلی-استنباطی):** این سوالات منطبق بر فرضیه‌های تحقیق بوده، مجموعاً شامل ۱۹ سوال و سه مولفه بوده که گویه‌های مرتبط با هر سوال بر اساس مقیاس پنج گزینه‌ای لیکرت نمره گذاری شده است.

ضمناً سوالات مرتبط با هر یک از سر فصل‌ها به شرح جدول ۴ است.

در پژوهش حاضر، برای روایی پرسش‌نامه از روایی صوری استفاده شده است و برای پایایی پرسش‌نامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد.

در پژوهش حاضر نیز پرسش‌نامه به‌عنوان ابزاری مناسب در راستای سوال تحقیق و به‌منظور آزمون فرضیه‌ها مورد استفاده شد. سوالات پرسش‌نامه شامل دو دسته هستند: سوالات عمومی و سوالات تخصصی (تحلیلی-استنباطی)

الف) سوالات عمومی: در این سوالات، هدف کسب اطلاعات کلی و جمعیت شناختی پاسخگویان است. این بخش شامل مواردی مانند جنسیت، سن، وضعیت سواد، وضعیت شغلی، وضعیت تأهل و سابقه سکونت در روستا را شامل می‌شود.

جدول ۳- نمره‌گذاری سوالات بر اساس مقیاس پنج گزینه‌ای

خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
۱	۲	۳	۴	۵

جدول ۴- سر فصل هر یک از سوالات پرسش‌نامه تحقیق

ردیف	سرفصل سوالات	شماره سوال‌های مرتبط
۱	اشتغال‌زایی	۱۰ الی ۱۰
۲	درآمدزایی	۱۱ الی ۱۳
۳	پایداری اقتصاد روستا	۱۴ الی ۱۹

جدول ۵- ضرایب آلفای کرونباخ برای متغیرهای تحقیق

ردیف	سرفصل سوالات	ضریب آلفا
۱	اشتغال‌زایی	۰/۷۲۹۱
۲	درآمدزایی	۰/۷۳۷۲
۳	پایداری اقتصاد روستا	۰/۸۰۴۱
-	کل	۰/۷۲۷۹

انحراف معیارها و در آمار استنباطی از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای تعیین نرمال بودن متغیرها و آزمون‌های علامت یک نمونه و فریدمن برای پاسخ فرضیه‌های تحقیق استفاده شد. ضمناً برای انجام محاسبات بسته نرم‌افزاری Spss/pc++ به کار گرفته شد. قبل از تعیین نوع آزمون مورد استفاده به خصوص در آزمون‌های مقایسه‌ای، لازم است از نرمال بودن متغیرها مطمئن شد.

با توجه به آن که شاخص مطلوبیت از جانب صاحب نظران اعداد متفاوتی عنوان شده است، از این رو در کل شاخص مطلوبیت پایایی ابزار در این تحقیق ۰/۷۲۷۹ تعیین و مناسب می‌باشد. با توجه به مناسب بودن ضرایب آلفای کرونباخ اعتبار درونی ابزار پژوهش تأیید می‌شود. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. در آمار توصیفی از جداول فراوانی و درصدها، میانگین‌ها و

جدول ۶- آزمون کولموگروف-اسمیرنوف متغیرهای تحقیق

ردیف	متغیرهای تحقیق	یافته‌های توصیفی		آزمون کولموگروف-اسمیرنوف	
		میانگین	انحراف معیار	اماره Z	سطح معنی‌داری
۱	توسعه پایدار اقتصادی	۳/۳۴	۰/۳۴	۲/۵۰۴	۰/۰۰۰۱
۲	اشتغال‌زایی	۳/۲۳	۰/۴۳	۲/۱۶۸	۰/۰۰۰۱
۳	درآمدزایی	۴/۰۱	۰/۴۴	۴/۰۱۹	۰/۰۰۰۱
۴	پایداری اقتصاد روستا	۳/۱۷	۰/۴۶	۱/۸۲۵	۰/۰۰۳

در صورتی که متغیرها نرمال باشند، استفاده از آزمون‌های پارامتری توصیه می‌شود و در غیر این صورت استفاده از آزمون‌های معادل غیر پارامتری مد نظر قرار خواهد گرفت. برای تعیین نرمال بودن متغیرها بایستی سطح معنی‌داری بررسی شود. در صورتی که سطح معنی‌داری از عدد ۰/۰۵ کمتر باشد، متغیر غیر نرمال و بایستی از آزمون‌های غیر پارامتری نظیر علامت یک نمونه و فریدمن برای پاسخ به فرضیه‌های تحقیق استفاده کرد و در صورت بیشتر از ۰/۰۵ متغیر نرمال و بایستی از آزمون‌های پارامتری نظیر t یک نمونه و تاپسیس برای پاسخ به فرضیه‌های تحقیق استفاده کرد. همان‌طور که از جدول بالا ملاحظه می‌شود، سطح معنی‌داری در تمام موارد از عدد ۰/۰۵ کمتر است، لذا همگی غیر نرمال هستند.

در صورتی که متغیرها نرمال باشند، استفاده از آزمون‌های پارامتری توصیه می‌شود و در غیر این صورت استفاده از آزمون‌های معادل غیر پارامتری مد نظر قرار خواهد گرفت. برای تعیین نرمال بودن متغیرها بایستی سطح معنی‌داری بررسی شود. در صورتی که سطح معنی‌داری از عدد ۰/۰۵ کمتر باشد، متغیر غیر نرمال و بایستی از آزمون‌های غیر پارامتری نظیر علامت یک نمونه و فریدمن برای پاسخ به فرضیه‌های تحقیق استفاده کرد و در صورت بیشتر از ۰/۰۵ متغیر نرمال و بایستی از آزمون‌های پارامتری نظیر t یک نمونه و تاپسیس برای پاسخ به فرضیه‌های تحقیق استفاده کرد. همان‌طور که از جدول بالا ملاحظه می‌شود، سطح معنی‌داری در تمام موارد از عدد ۰/۰۵ کمتر است، لذا همگی غیر نرمال هستند.

نتایج و بحث

یافته‌های توصیفی: وضعیت جنسیت در نمونه تحت بررسی شامل ۶۶ درصد مرد و ۱۰/۲ درصد زن بوده است. ۲۳/۸ درصد به این سوال پاسخ ندادند. وضعیت سن در نمونه تحت بررسی شامل ۳/۷ درصد بین ۱۵ تا ۲۴ سال، ۱۷/۶ درصد بین ۲۵ تا ۳۴ سال، ۲۱/۶ درصد بین ۳۵ تا ۴۴ سال، ۳۰/۲ درصد بین ۴۵ تا ۵۴ سال، ۱۷/۶ درصد بین ۵۵ تا ۶۵ سال و ۹/۳

است. ۵/۶ درصد به این سوال پاسخ ندادند. **یافته‌های تحلیلی استنباطی:** در مجموع، ۶۹/۲ درصد پاسخ دهندگان به تأثیر گردشگری بر ایجاد مشاغل مرتبط با صنایع دستی، پاسخ زیاد و خیلی زیاد داده‌اند. ۸۵/۸ درصد پاسخ دهندگان به تأثیر گردشگری بر ایجاد مشاغل مرتبط با تأمین ملزومات مراکز اقامتی، پاسخ زیاد و خیلی زیاد داده‌اند. ۲۵

اجاره املاک، پاسخ زیاد و خیلی زیاد داده‌اند. ۸۰/۵ درصد پاسخ دهندگان به تأثیر گردشگری بر افزایش قیمت زمین و مسکن، پاسخ زیاد و خیلی زیاد داده‌اند. ۷۱ درصد پاسخ دهندگان به تأثیر گردشگری بر کاهش مهاجرت از روستا، پاسخ متوسط و زیاد و خیلی زیاد داده‌اند. ۴۹/۷ درصد پاسخ دهندگان به تأثیر گردشگری بر افزایش فرصت‌های شغلی پایدار، پاسخ متوسط و زیاد و خیلی زیاد داده‌اند. ۵۰/۷ درصد پاسخ دهندگان به تأثیر گردشگری بر تغییر کاربری زمین‌ها و ساخت ویلا، پاسخ زیاد و خیلی زیاد داده‌اند. ۹۲/۷ درصد پاسخ دهندگان به تأثیر گردشگری بر افزایش ثروت روستائیان، پاسخ زیاد و خیلی زیاد داده‌اند. ۴۹ درصد پاسخ دهندگان به تأثیر گردشگری بر جذب سرمایه‌گذاری‌های جدید، پاسخ متوسط و زیاد و خیلی زیاد داده‌اند.

آزمون فرضیه‌ها

فرضیه اصلی: از نظر جامعه محلی بین گردشگری روستایی و توسعه پایدار اقتصادی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

درصد پاسخ دهندگان به تأثیر گردشگری بر رونق فعالیت‌های تفریحی نظیر: آبی، ماهیگیری، شنا و قایقرانی در منطقه، پاسخ زیاد و خیلی زیاد داده‌اند. ۵۴/۶ درصد پاسخ دهندگان به تأثیر گردشگری بر تقویت امکانات ورزشی در منطقه، پاسخ متوسط و زیاد و خیلی زیاد داده‌اند. ۸۴ درصد پاسخ دهندگان به تأثیر گردشگری بر تولید صیفی‌جات، پاسخ زیاد و خیلی زیاد داده‌اند. ۸۰/۸ درصد پاسخ دهندگان به تأثیر گردشگری بر رونق مشاغل ساده و با سرمایه کم، نظیر: دست فروشی، پاسخ زیاد و خیلی زیاد داده‌اند. ۵۳/۱ درصد پاسخ دهندگان به تأثیر گردشگری بر ایجاد مشاغل خانگی، پاسخ زیاد و خیلی زیاد داده‌اند. ۶۸/۱ درصد پاسخ دهندگان به تأثیر گردشگری بر کاهش بیکاری فصلی، پاسخ متوسط و زیاد و خیلی زیاد داده‌اند. ۸۴ درصد پاسخ دهندگان به تأثیر گردشگری بر فروش تولیدات لبنی، پاسخ متوسط و زیاد و خیلی زیاد داده‌اند. ۸۶/۱ درصد پاسخ دهندگان به تأثیر گردشگری بر افزایش درآمد خانوارها، پاسخ زیاد و خیلی زیاد داده‌اند. ۸۴/۹ درصد پاسخ دهندگان به تأثیر گردشگری بر افزایش درآمد خانوارها از طریق

جدول ۷- آزمون علامت یک نمونه‌ای، رابطه گردشگری روستایی و توسعه پایدار اقتصادی روستاهای مورد مطالعه

عوامل	میانگین	انحراف معیار	میان	تعداد کمتر از میان	تعداد مساوی	تعداد بیشتر از	سطح معنی‌داری
رابطه گردشگری روستایی و توسعه پایدار اقتصادی روستاهای مورد مطالعه	۳/۳۴	۰/۳۴	۳/۴۲	۴۹	۷	۲۶۸	۰/۰۰۰۱

روستاهای مورد مطالعه رابطه معنی‌داری وجود دارد. همان‌طور که در جدول ۸ ملاحظه می‌شود، میانگین متغیر رابطه گردشگری و اشتغال‌زایی روستاهای مورد مطالعه، معادل ۳/۲۳ با انحراف معیار ۰/۴۳ و میان ۳/۳ محاسبه شد. همچنین، سطح معنی‌داری آزمون علامت یک نمونه‌ای، معادل ۰/۰۰۰۱ و از عدد ۰/۰۵ کمتر است، لذا فرض صفر رد و فرض مقابل مبنی بر این‌که، بین گردشگری و اشتغال در روستاهای مورد مطالعه رابطه معنی‌داری وجود دارد پذیرفته می‌شود.

فرضیه دوم: بین گردشگری و افزایش سطح درآمد روستائیان رابطه معنی‌داری وجود دارد.

همان‌طور که در جدول ۷ ملاحظه می‌شود، میانگین متغیر رابطه گردشگری روستایی و توسعه پایدار اقتصادی روستاهای مورد مطالعه، معادل ۳/۲۳ با انحراف معیار ۰/۴۳ و میان ۳/۳ به دست آمد، همچنین، سطح معنی‌داری آزمون علامت یک نمونه‌ای، معادل ۰/۰۰۰۱ و از عدد ۰/۰۵ کمتر است، لذا فرض صفر را رد و فرض مقابل مبنی بر این‌که، از نظر جامعه محلی بین گردشگری روستایی و توسعه پایدار اقتصادی رابطه معنی‌داری وجود دارد، پذیرفته می‌شود.

فرضیه‌های فرعی

فرضیه اول: بین گردشگری و افزایش اشتغال در

جدول ۸- آزمون علامت یک نمونه‌ای، رابطه گردشگری و اشتغال‌زایی روستاهای مورد مطالعه

عوامل	میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد کمتر از میانگین	تعداد مساوی	تعداد بیشتر از میانگین	سطح معنی‌داری
رابطه گردشگری و اشتغال‌زایی روستاهای مورد مطالعه	۳/۲۳	۰/۴۳	۳/۳	۶۶	۲۰	۲۳۸	۰/۰۰۰۱

جدول ۹- آزمون علامت یک نمونه‌ای، تأثیر گردشگری موجب درآمدزایی روستاهای مورد مطالعه

عوامل	میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد کمتر از میانگین	تعداد مساوی	تعداد بیشتر از میانگین	سطح معنی‌داری
رابطه گردشگری و افزایش سطح درآمد روستاهای مورد مطالعه	۴/۰۱	۰/۴۴	۴	۳	۱۲	۳۰۹	۰/۰۰۰۱

و فرض مقابل مبنی بر این‌که، بین گردشگری و افزایش سطح درآمد روستاییان رابطه معنی‌داری وجود دارد پذیرفته می‌شود.
فرضیه سوم: بین گردشگری و افزایش ثروت روستاییان رابطه معنی‌داری وجود دارد.

همان‌طور که از نتایج جدول ۹ ملاحظه می‌شود، میانگین متغیر رابطه گردشگری و افزایش سطح درآمد روستاهای مورد مطالعه، معادل ۴/۰۱ با انحراف معیار ۰/۴۴ و میانگین چهار شده است، همچنین، سطح معنی‌داری آزمون علامت یک نمونه‌ای، معادل ۰/۰۰۰۱ و از عدد ۰/۰۵ کمتر است، لذا فرض صفر رد

جدول ۱۰- آزمون علامت یک نمونه‌ای، رابطه گردشگری و افزایش ثروت روستاییان در روستاهای مورد مطالعه

عوامل	میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد کمتر از میانگین	تعداد مساوی	تعداد بیشتر از میانگین	سطح معنی‌داری
رابطه گردشگری و افزایش ثروت روستاییان در روستاهای مورد مطالعه	۳/۱۷	۰/۴۶	۳/۱۷	۹۱	۳۷	۱۹۶	۰/۰۰۰۱

افزایش ثروت روستاییان رابطه معنی‌داری وجود دارد، پذیرفته می‌شود.
همان‌طور که در جدول ۱۱ ملاحظه می‌شود، سطح معنی‌داری آزمون فریدمن معادل ۰/۰۰۰۱ می‌باشد، لذا فرض صفر رد و فرض مقابل پذیرفته می‌شود. یعنی بین تأثیر پیامدهای گردشگری در توسعه پایدار اقتصاد روستایی اولویت وجود دارد.

همان‌طور که از نتایج جدول ۱۰ ملاحظه می‌شود، میانگین متغیر رابطه گردشگری و افزایش ثروت روستاییان در روستاهای مورد مطالعه معادل ۳/۱۷ با انحراف معیار ۰/۴۶ و میانگین ۳/۱۷ شده است، همچنین، سطح معنی‌داری آزمون علامت یک نمونه‌ای معادل ۰/۰۰۰۱ و از عدد ۰/۰۵ کمتر است، لذا فرض صفر رد و فرض مقابل مبنی بر این‌که، بین گردشگری و

جدول ۱۱- آزمون فریدمن اولویت تاثیر پیامدهای گردشگری در توسعه پایدار اقتصاد روستایی

ردیف	آماره	مقدار
۱	کی دوی فریدمن	۳۸۲/۸۲۳
۲	درجه آزادی	۲
۳	سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰۱

جدول ۱۲- میانگین رتبه‌ها و رتبه برای اولویت‌بندی تأثیر پیامدهای گردشگری در توسعه پایدار اقتصاد روستایی

عوامل	میانگین رتبه	مقدار
اشتغال‌زایی	۱/۶۴	دوم
درآمدزایی	۲/۸۸	اول
پایداری اقتصاد روستا	۱/۴۸	سوم

مسافرتی می‌شود. مدیریت بازاریابی گردشگری تنها به مسائل مالی محدود نمی‌شود. مشکلات اصلی در بازاریابی صنعتی توریست، تفاوت فرهنگی میان توریست‌ها و مردم محلی است. در مدیریت بازاریابی گردشگری باید شرایطی را ایجاد کرد که مردم محلی از ورود گردشگران منتفع شوند. به این ترتیب مردم محلی با آغوش بازتری از گردشگران استقبال می‌کنند و اختلافات فرهنگی را راحت‌تر می‌پذیرند. از طرفی با افزایش منفعت مردم محلی از توریست، استقبال مردم محلی از گردشگران بیشتر شده، این امر موجب رضایت‌مندی گردشگران خواهد شد. در بازاریابی گردشگری هنگامی که میان خواسته‌های گردشگر و خواسته‌های مردم محلی توازن برقرار شود، به تداوم صنعت گردشگری امیدواری بیشتری خواهد بود. شواهد نشان می‌دهد که میزان گردشگری در ایران رو به افزایش است. استفاده از درآمد حاصل از گردشگری برای ایجاد اشتغال پایدار، افزایش درآمد سرانه و تنوع منابع درآمد کشور نیز می‌تواند بسیار حائز اهمیت باشد.

بر اساس نتایج فرضیه اصلی مشخص شد که از نظر جامعه محلی بین گردشگری روستایی و توسعه پایدار اقتصادی رابطه معنی‌داری وجود دارد. در تحقیقات گذشته Bakirci (۲۰۱۵)، Lanfranchi و همکاران (۲۰۱۵)، Sharifzadeh و Moradnezhad (۲۰۰۲)، Abuzari و همکاران (۲۰۱۱)، Ghaderi (۲۰۱۱)، Eftekhari و همکاران (۲۰۱۳) و Akbari و Samani (۲۰۱۴) نتیجه گرفتند که گردشگری روستایی شامل چارچوب سیاست‌گذاری، مشارکت بین ذی‌نفعان محلی سبب پایداری اقتصاد روستایی و همچنین، توسعه زیرساختی و توسعه اشتغال می‌شود که همگی نتایج هم‌سویی با این تحقیق داشته‌اند. مهمترین علت هم‌سویی آن است، که در شرایطی که بحران کم آبی در کل کشور به‌عنوان یک معضل شناخته شده و بخش کشاورزی و

پتانسیل‌های گردشگری از سرمایه‌های منحصر به فرد هر کشور و منطقه به‌شمار می‌رود که شناسایی، طبقه‌بندی و برنامه‌ریزی آن برای توسعه گردشگری دارای اهمیت بالایی است. امروزه زندگی شهری به‌عنوان زندگی برتر تبدیل شده، در کشور ایران در چند دهه اخیر شهرنشینی رشد بالایی داشته که نسبت این رشد در مناطق مختلف کشور متفاوت است. توریسم به‌عنوان پدیده‌ای با سودآوری فراوان، به همراه گسترش تکنولوژی ارتباطات، در وضعیت فعلی جهان از چنان جایگاهی برخوردار شده که از آن به‌عنوان صنعت توریسم یاد می‌شود، گردشگری برای ایران، که وابستگی شدیدی به درآمدهای نفتی دارد می‌تواند راه نجات خوبی باشد، چرا که جذابیت‌ها و قابلیت‌های ایران آن‌قدر فراوان است که حتی بسیاری از ایرانیان پی به آن‌ها نبرده‌اند. با توجه به اهمیت گردشگری روستایی، با برنامه‌ریزی صحیح برای روستاهایی که دارای چنین قابلیت‌هایی می‌باشند، می‌توان به تقویت گردشگری روستایی در جهت برقراری تعادل نسبی بین شهر و روستا و ایجاد درآمد پایدار برای روستاییان دست یافت. رشد گردشگری در ایران سهل‌الوصول‌تر از بسیاری از کشورها است، زیرا همه نوع آثار باستانی، تاریخی و طبیعی در کشور وجود دارد و به‌دلیل چهار فصل بودن کشور استفاده از آنان در طول سال امکان‌پذیر است. به‌عبارتی گردشگری در ایران را می‌توان صنعتی برای تمام فصول دانست و در این شرایط اگر زیر ساخت‌های گردشگری شامل راه، اقامتگاه‌ها، هتل و مراکز پذیرایی استانداردسازی شود، آنگاه همه چیز برای رشد درآمد و اشتغال فراهم می‌شود.

بازاریابی در صنعت گردشگری یک روش مدیریتی است که نیازهای گردشگران فعلی و آتی را پیش‌بینی و برای پاسخگویی به این نیازها برنامه‌ریزی می‌کند. بازاریابی توریست اصولاً باعث رقابت بین شرکت‌هایی ارائه دهنده خدمات توریستی مانند شرکت‌های

(۲۰۱۵)، Bakirci (۲۰۱۵)، Lanfranchi و همکاران (۲۰۱۵)، Sharifzadeh و Moradnezhad (۲۰۰۲)، Abuzari و همکاران (۲۰۱۱)، Ghaderi (۲۰۱۱)، Akbari Samani و همکاران (۲۰۱۳) و (۲۰۱۴) و Sajasy Qidari و همکاران (۲۰۱۴) نتیجه گرفتند که امروزه گردشگری روستایی به یکی از مهمترین بخش‌های اقتصادی در بسیاری از کشورهای جهان تبدیل شده است و دولت‌ها سیاست‌های مختلفی را به منظور توسعه گردشگری روستایی در مقیاس‌های گوناگون، از سطوح محلی تا سطح ملی به کار گرفته‌اند که همگی نتایج هم‌سویی با این تحقیق داشته‌اند. یکی از اثرات مهم گردشگری، افزایش درآمد در سطح روستاها می‌باشد. چرخش مالی حول محور گردشگری روستایی و بوم‌گردی، رابطه اشتغال‌زایی را به وجود می‌آورد، به گونه‌ای که با افزایش سطح اشتغال، فرصت‌های شغلی جدید ایجاد و افزایش درآمد حاصل می‌شود. گردشگری روستایی، پول و جمعیت را از مراکز صنعتی به سوی روستاها می‌کشاند که این مساله منجر به سرازیر شدن درآمد از نقاط با توانایی بالا، به نقاط روستایی با سطح پایین درآمدی می‌شود. این افزایش درآمد از سطوح متفاوتی شامل درآمدهای حاصل از تأسیسات اقامتی و پذیرایی و فروش محصولات بومی و صنایع دستی به دست می‌آید. اگر این درآمدهای حاصله در چرخه اقتصادی روستا به کار رود، در درازمدت به توسعه پایدار اقتصادی روستا کمک خواهد کرد (Daud, ۲۰۰۷). مهمترین علت هم‌سویی تحقیقات آن است که در حالی که کمبود درآمد در روستاهای استان مورد مطالعه معضلی برای ساکنان می‌باشد، گسترش گردشگری روستایی، امکان انجام فعالیت‌های اقتصادی و ایجاد مشاغل گوناگون در مناطق روستایی را فراهم می‌کند، لذا فرصت‌های شغلی گردشگری روستایی بیشتر جنبه خدماتی هستند و به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم به وجود می‌آیند و باعث اشتغال می‌شوند.

بر اساس نتایج فرضیه ۳ مشخص شد که بین گردشگری و افزایش ثروت روستاییان رابطه معنی‌داری وجود دارد. در تحقیقات گذشته Iffaldano (۲۰۱۵)، Bakirci (۲۰۱۵)، Lanfranchi و همکاران (۲۰۱۵)، Moradnezhad و Sharifzadeh (۲۰۰۲) و Eftekhari

معیشت سنتی بیشتر نواحی روستایی با رکود مواجه شده، متنوع سازی اقتصاد نواحی روستایی از طریق گسترش انواع فعالیت‌ها از جمله توسعه هدفمند و برنامه‌ریزی شده گردشگری می‌تواند با ایجاد روندهای مثبت در ابعاد مختلف زمینه بازساخت مطلوب نواحی روستایی در جهت توسعه پایدار را فراهم سازد. گردشگری می‌تواند تأثیراتی مانند ایجاد مشاغل گوناگون و نیز گستردگی زمینه اشتغال در گردشگری، به گونه‌ای که همه کارگران ساده و بدون مهارت و همچنین، همه صاحبان مهارت‌های گوناگون می‌توانند در این رشته شاغل شوند.

بر اساس نتایج فرضیه فرعی ۱ مشخص شد که بین گردشگری و افزایش اشتغال در روستاهای مورد مطالعه، رابطه معنی‌داری وجود دارد. در تحقیقات گذشته Bakirci (۲۰۱۵)، Lanfranchi و همکاران (۲۰۱۵)، Sharifzadeh و Moradnezhad (۲۰۰۲)، Abuzari و همکاران (۲۰۱۱)، Ghaderi (۲۰۱۱)، Akbari Samani و همکاران (۲۰۱۳) و (۲۰۱۴) و Sajasy Qidari و همکاران (۲۰۱۴) نتیجه گرفتند که گردشگری در هر ناحیه‌ای می‌تواند باعث ایجاد و افزایش اشتغال شود و این امر در جهت توسعه اقتصادی و اجتماعی ناحیه اهمیت به‌سزایی دارد که همگی نتایج هم‌سویی با این تحقیق داشته‌اند. مهمترین علت هم‌سویی آن است که در سال‌های اخیر اشتغال یکی از مهمترین دغدغه‌های دولتمردان کشور است و به دلیل کمبود شغل در روستاها، مهاجرت به سمت شهرها و حاشیه نشینی رواج زیادی یافته است. توسعه گردشگری روستایی، پایداری و ایفای نقش مثبت در زندگی مردم روستا دارد و نیازمند تعیین و توسعه راهکارهای بومی و خاص با توجه به مدیریت محیط زیست، توسعه مشارکت محلی، قوانین صریح و محکم، بازاریابی پایدار و برنامه‌ریزی واقع‌بینانه است. همچنین، ارتباط مناسب بین برنامه‌ها و طرح‌های ملی و منطقه‌ای و محلی در زمینه توسعه گردشگری روستایی با رویکرد برنامه‌ریزی از پایین به بالا و مشارکتی ضروری است.

بر اساس نتایج فرضیه فرعی ۲ مشخص شد که بین گردشگری و افزایش سطح درآمد روستاییان رابطه معنی‌داری وجود دارد. در تحقیقات گذشته Iffaldano

توسعه کسب و کارهای کوچک خانگی و جمعی مرتبط با صنایع دستی در روستاها، جذب سرمایه‌گذار داخلی و خارجی در زمینه صنایع دستی، برندینگ صنایع دستی، ایجاد مهمانسراهای بومی، حمایت از ابداعات، اختراعات و نوآوری‌های متحول‌کننده در صنعت گردشگری در دستور کار قرار گیرد. در این صورت ایجاد گروه‌های خود اشتغال در فعالیتهایی چون عرضه سوغات با سرمایه‌گذاری اندک به توسعه گردشگری روستایی در مکان‌های مختلف، زمینه‌های اشتغال دائم و فصلی و نیمه‌وقت را برای نیروی انسانی با تخصص و آموزش متوسط فراهم می‌آورد و از نرخ بیکاری می‌کاهد.

بر اساس نتایج فرضیه فرعی ۲ مشخص شد که بین گردشگری و افزایش سطح درآمد روستاییان رابطه معنی‌داری وجود دارد. لذا پیشنهاد می‌شود که با توجه به این‌که ۸۶/۱ درصد پاسخ دهندگان به تأثیر گردشگری بر افزایش درآمد خانوارها، ۴۹/۷ درصد پاسخ دهندگان به تأثیر گردشگری بر افزایش فرصت‌های شغلی پایدار پاسخ زیاد و خیلی زیاد داده بودند، پیشنهاد می‌شود:

در مناطق روستایی نسبت به مناطق شهری، زنان به‌صورت غیر مستقیم سهم بیشتری از مشاغل وابسته به گردشگری دارند و نیز توسعه گردشگری باعث افزایش فرصت‌های شغلی و پایگاه اجتماعی زنان و جوانان شده و با ایجاد فرصت‌های خودکفایی، آنان را در کسب موفقیت‌ها و جایگاه مدیریتی و رهبری یاری می‌رساند و بدین‌وسیله آن‌ها انگیزه بیشتری برای ماندن در روستاها پیدا می‌کنند. ایجاد انگیزه برای بانوان در افزایش سهم خود در صنایع دستی محلی نظیر فرش‌بافی و گلیم‌بافی از منابعی است که می‌توان برای ایجاد اشتغال روی آن سرمایه‌گذاری کرد و نتایج مطلوب به‌دست آورد، زیرا با احیای هر یک از رشته‌های صنایع دستی و آموزش آن به بانوان و ایجاد کارگاه‌های تولیدی در این رشته‌ها می‌توان صنعتگران زیادی را مشغول به‌کار کرد.

بر اساس نتایج فرضیه ۳ مشخص شد که بین گردشگری و افزایش ثروت روستاییان رابطه معنی‌داری وجود دارد. با توجه به این‌که ۴۹ درصد پاسخ دهندگان به تأثیر گردشگری بر جذب

همکاران (۲۰۱۳)، Akbari Samani (۲۰۱۳) و Sajasy Qidari و همکاران (۲۰۱۴) نتیجه گرفتند که گردشگری روستایی مدت زیادی نیست که در دنیا مرسوم شده، اما با توجه به این‌که باعث رشد اقتصادی و ایجاد تنوع فعالیتی، اشتغال‌زایی و افزایش درآمد برای ساکنان روستایی می‌شود، افزایش استفاده گردشگران از محصولات بومی روستا به دلیل موجود بودن مواد اولیه آن‌ها در محل، باعث بالا رفتن ضریب تکاثری و در نهایت گردش سرمایه، رشد اقتصادی، افزایش ثروت و توسعه پایدار خواهد شد. در واقع به همان اندازه که گردشگری روستایی، گردشگرانی را از خارج از فضای روستا جذب می‌کند، جریان‌های برون‌زا، هزینه را به منطقه تزریق کرده، آثار ضریب تکاثری ثروت روستاییان را افزایش می‌دهد. لذا توسعه گردشگری در مناطق روستایی می‌تواند در توانمندسازی مردم محلی و توسعه منابع انسانی، افزایش ثروت روستاییان، تنوع بخشی اقتصادی و رشد آن، خلق فرصت‌های شغلی، حل معضل بیکاری، ارتقای استانداردهای زندگی از طریق تأمین خدمات اجتماعی و پرکردن شکاف بین نواحی شهری و روستایی در زمینه‌های مختلف و کاهش مهاجرت روستایی به کلان شهرها نقش عمده‌ای داشته باشد. مهمترین علت هم‌سویی تحقیقات آن است که فاصله درآمدی بین ساکنان شهر و روستا و همچنین، نبود ثروت کافی نزد روستاییان یکی از معضلات روستاییان است و استفاده از جاذبه‌های گردشگری منطقه می‌تواند بر تولید ثروت تأثیرگذار باشد.

بر اساس نتایج فرضیه فرعی ۱ مشخص شد که بین گردشگری و افزایش اشتغال در روستاهای مورد مطالعه رابطه معنی‌داری وجود دارد. نظر به این‌که در مجموع، ۶۹/۲ درصد پاسخ دهندگان به تأثیر گردشگری بر ایجاد مشاغل مرتبط با صنایع دستی، پاسخ زیاد و خیلی زیاد داده بودند، همچنین، ۸۵/۸ درصد پاسخ دهندگان به تأثیر گردشگری بر ایجاد مشاغل مرتبط با تأمین ملزومات مراکز اقامتی و ۵۳/۱ درصد پاسخ دهندگان به تأثیر گردشگری بر ایجاد مشاغل خانگی و ۶۸/۱ درصد پاسخ دهندگان به تأثیر گردشگری بر کاهش بیکاری فصلی پاسخ متوسط و زیاد و خیلی زیاد داده‌اند، لذا پیشنهاد می‌شود:

دارد. حمایت مالی از کارآفرینان استانی در این صنعت به صورت وام‌های بلند مدت با بازپرداخت طولانی و بهره پایین و ایجاد مراکز فروش برای تولیدات صنایع دستی و افزایش درآمد در صنعت گردشگری روستایی است. در مجموع می‌توان گفت که توسعه گردشگری در منطقه مورد مطالعه (شهرستان فومن)، باعث ایجاد فرصت‌های شغلی، تعادل نسبی درآمد و به‌کارگیری مردم محلی در افزایش درآمد روستاییان موثر واقع می‌شود؛ که در نهایت منجر به رشد رفاه عمومی و توسعه پایدار اقتصادی در روستاهای فومن خواهد شد.

سرمایه‌گذاری‌های جدید پاسخ متوسط و زیاد و خیلی زیاد داده بودند، لذا پیشنهاد می‌شود که: برخی از روستاهای فومن در استان گیلان ظرفیت ایجاد خانه‌های بوم‌گردی دارند و شاغلان می‌توانند به‌وسیله آن از هزاران گردشگر میزبانی کنند. طراحی و ایجاد پنج روستای بوم‌گرد می‌تواند به افزایش ثروت روستاییان ساکن بیافزاید. در خارج از مناطق روستایی به‌دلیل نبود قوانین و سیاست‌های حمایت‌کننده گردشگری، گردشگری از نوع طبیعت‌گردی بوده که در آن پایداری از نوع بسیار ضعیف است. لذا تمرکز سیاست‌های حمایتی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری بر اکوتوریسم روستایی ضرورت تام

منابع مورد استفاده

1. Abuzari, P., J. Haghpanah and B. Karimi. 2012. Effects of rural tourism in promoting sustainable rural development. Tourism and Sustainable Development Conference, Islamic Azad University of Hamedan (in Persian).
2. Akbari Samani, N., S.A. Badri and M. Salmani. 2013. Evaluation of sustainable rural tourism, case study: Saman Section, Shahrekord County. Geography and Urban-Regional Planning, 3(9):29-48 (in Persian).
3. Amini, P. 2013. The impact of tourism industry on employment, case study: Uraman Village in Kurdistan Province. MSc Thesis, Islamic Azad University, 186 pages (in Persian).
4. Azadi, S. 2012. Analysis of villagers' views on social, economic and environmental impacts of tourism on rural development in Dehloran. MSc Thesis, Razi University, 169 pages (in Persian).
5. Bahrami, R. 2010. Investigating the capabilities and challenges of tourism development in Kurdistan Province. Proceedings of the Fourth Congress of Geographers of the Islamic World (in Persian).
6. Bakirci, M. 2015. Sustainable development of rural tourism within the periphery of metropolitan areas: the Polonez Village (Istanbul, Turkey). Carpathian Journal of Earth and Environmental Sciences, 10(3): 157-166.
7. Daud, M.M. 2007. Ecotourism development in Malaysia. Published in India, 45-139.
8. Eftekhari, A.R. and I. Ghaderi. 2013. Role of rural tourism in rural development. Review and Analysis of Theoretical Frameworks, Modarres, 81(6): 21-32 (in Persian).
9. Ghaderi, I. 2011. The role of rural tourism in sustainable rural development, case study of Rudbar Qasran Village, Shemiranat City. PhD Thesis, Tarbiat Modares University, 196 pages (in Persian).
10. Holland, J., M. Burian and L. Dixey. 2003. Tourism in poor rural areas: diversifying the product and expanding the benefits in rural Uganda and the Czech Republic. PPT Working Paper No. 12.
11. Iffaldano, N. 2015. Inter-firm cooperation as strategic element to get a sustainable competitive advantage in rural tourism: network contract 'green-road'. International Journal of Globalisation and Small Business, 7(3-4): 266-283.
12. Iorio, M. and A. Corsale. 2010. Rural tourism and livelihood strategies in Romania. Journal of Rural Studies, 26(2): 152-162.
13. Lanfranchi, M., C. Giannetto and I.C. Pirnea. 2015. Rural tourism: corporate social responsibility and sustainable tourism. Calitatea, 16(146): 83-96.
14. Mahdavi Hajilouzi, M., M.M. Ghadiri and N. Ghahremani. 2008. Tourism Impacts on rural development by a survey of villagers in the valley of Kan and Sulughan. Journal of Rural and Development, 11(2): 39-60 (in Persian).
15. Pigram, J.J. and S. Wahab. 2005. Sustainable tourism in a changing world. Tourism, Development and Growth: The Challenge of Sustainability, 2: 17-32.
16. Romiani, A., N. Ja'fari and H. Sajasy Qidari. 2014. Measuring and assessing the sustainability of rural tourism destinations from the point of view of local communities, case study: Darbe Gonbad Village, Kuhdasht City. Geospatial Spatial Planning, 4(1): 103-126 (in Persian).
17. Rostami, Y. 2009. Feasibility study of rural tourism development in order to achieve sustainable economic development, case study: Uraman Village of Takht (Kurdistan Province). MSc Thesis,

- Zanjan University, 126 pages (in Persian).
18. Schumacher, E.F. 1987. *Small is beautiful* (Vol. 90). New York: Harper and Row. Translation by A. Ramin. Soroush Publishing, 2nd edition, 236 pages (in Persian).
 19. Sharifzadeh, A. and H. Moradnezhad. 2002. Rural sustainability and development. *Jihad's Social-Economic Monthly*, Khordad and Tir, No. 251-250, p. 52-54 (in Persian).
 20. Sharpley, R. 2002. Rural tourism and the challenge of tourism diversification: the case of Cyprus. *Tourism management*, Translation of Rahmatollah Monshizadeh and Fatima Nasiri, Tehra: Monshi Publisher (in Persian).
 21. Sharpley, R. 2002. Rural tourism and the challenge of tourism diversification, the case of Cyprus. *Tourism Management*, 23(3): 233-244.
 22. Wilson, S., D.R. Fesenmaier, J. Fesenmaier and J.C. Van Es. 2001. Factors for success in rural tourism development. *Journal of Travel Research*, 40(2): 132-138.

Survey of tourism in sustainable economic development in sustainable rural development, focusing on economic dimensions, case study: Fouman County

Abstract

The purpose of this study was to survey of tourism in sustainable economic development in sustainable rural development, focusing on economic dimensions of Fouman County. Rural tourism creates a chain of economic and service activities, increasing the demand for handicrafts, traditional arts and activities that require more labor, and extrinsic flows, inject costs into the region and affect on traditional multiplier and encourages. The present research is a descriptive and analytical method in term of its purpose. The information was collected through questionnaires and fieldwork. The statistical population of the research is all household caregivers of ۱۲ villages in Fouman City, which are tourism destinations. The total number of households was ۲۰۱۹ families and the population of ۱۲ target villages was ۷,۲۵۶. According to research population, a proportional volume sampling method was chosen. Using the Cochran sample size formula, the sample size of ۳۲۴ households was determined. To measure the variables, a researcher-made questionnaire consisting of ۳۵ questions and four components was used. The reliability of the questionnaire was ۰,۷۳ using Cronbach's alpha coefficient. Data were collected using questionnaires using Sign and Friedman tests. Based on the results of the sign test in sub hypothesis ۱, it was found that there is a significant relationship between tourism and employment growth in the studied villages. The sign test in sub hypothesis ۲, it was found that there is a significant relationship between tourism and increase in income level of villagers. According to the test results of hypothesis ۳, it was found that there is a significant relationship between tourism and increasing the wealth of villagers. There was a priority between the impacts of tourism on sustainable development of rural economy. These priorities were important in order of importance: 1. Income generation; 2. Employment creation; 3. Rural economy sustainability.

Keywords: Household caregivers, Rural economy, Rural tourism, Sampling method, Statistical population

Survey of tourism in sustainable economic development in sustainable rural development, focusing on economic dimensions, case study: Fouman County

Samere Rajabnejad Sheikhan¹, Mohammad ali Ahmadian^{*2}, Hamid Jafari³ and Mahdi Jahani⁴

¹ PhD Student, Department of Geography and Rural Planning Islamic Azad University, Mashhad Branch, Mashhad, Iran, ^{2and3} Associate Professor, Department of Geography and Rural Planning Islamic Azad University, Mashhad Branch, Mashhad, Iran and ⁴ Assistant Professor, Department of Geography and Rural Planning Islamic Azad University, Mashhad Branch, Mashhad, Iran

Received: 18 March 2018

Accepted: 21 August 2018

Abstract

The purpose of this study was to survey of tourism in sustainable economic development in sustainable rural development, focusing on economic dimensions of Fouman County. Rural tourism creates a chain of economic and service activities, increasing the demand for handicrafts, traditional arts and activities that require more labor, and extrinsic flows, inject costs into the region and affect on traditional multiplier and encourages. The present research is a descriptive and analytical method in term of its purpose. The information was collected through questionnaires and fieldwork. The statistical population of the research is all household caregivers of 12 villages in Fouman City, which are tourism destinations. The total number of households was 2019 families and the population of 12 target villages was 7256. According to research population, a proportional volume sampling method was chosen. Using the Cochran sample size formula, the sample size of 324 households was determined. To measure the variables, a researcher-made questionnaire consisting of 35 questions and four components was used. The reliability of the questionnaire was 0.73 using Cronbach's alpha coefficient. Data were collected using questionnaires using Sign and Friedman tests. Based on the results of the sign test in sub hypothesis 1, it was found that there is a significant relationship between tourism and employment growth in the studied villages. The sign test in sub hypothesis 2, it was found that there is a significant relationship between tourism and increase in income level of villagers. According to the test results of hypothesis 3, it was found that there is a significant relationship between tourism and increasing the wealth of villagers. There was a priority between the impacts of tourism on sustainable development of rural economy. These priorities were important in order of importance: 1. Income generation; 2. Employment creation; 3. Rural economy sustainability.

Keywords: Household caregivers, Rural economy, Rural tourism, Sampling method, Statistical population

* Corresponding Author: ahmadian@um.ac.ir